

*Мошковський М. В.,*  
аспірант кафедри філософії  
та політології,  
Житомирський державний університет  
імені Івана Франка

## **ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ТА МОРАЛЬНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Визначальною тенденцією другої половини XX – початку XXI ст. є трансформація технократичного суспільства в інформаційно-глобалізаційне, що зумовлено прогресивним розвитком науки і техніки, поширенням вискоєфективних технологій та застосуванням штучного інтелекту, а відтак і поява якісно нових інформаційних та соціокультурних запитів людини. Тому питання філософсько-правового осмислення сучасної моделі суспільства є принциповим для подальшого розвитку цивілізації, життєвий простір якої окреслений соціально-антропологічними та правовими цінностями. Від глибини та адекватності осмислення феномену інформаційного суспільства, визначення важливості цього питання в системі національних пріоритетів залежатиме майбутнє української держави в постмодерністській цивілізації.

Проблематика формування і функціонування інформаційного суспільства багатоаспектна та складна, що пов'язано з новаціями в політиці, економіці, культурі, релігії, праві. Проте основне коло питань стосується безпосередньо трансформації світогляду сучасної людини, для якої енергія та інформація набувають характеру основних життєвих цінностей, а відтак повинні розглядатись як філософсько-правові категорії в новому аксіологічному вимірі.

Динамічний суспільний розвиток, структурні метаморфози на макро-, мезо- та мікрорівнях повинні бути гармонійно взаємоузгодженими зі системою цінностей та основними принципам демократичного громадянського суспільства. Позитивним є те, що сьогодні поступово відбувається переорієнтація досліджень інформаційно-технологічної революції, новітніх технологій з переважно геополітичних та економічних аспектів в аксіологічну, філософську, правову й соціокультурну площину.

Реальні, справжні людські відносини є однією з провідних проблем екзистенційної філософії, яка самим своїм пошуком засвідчила про серйозні духовні й етичні проблеми у цій сфері. Невирішені в другій половині XX ст. проблеми несправжнього спілкування екстраполювалися на духовну ситуацію інформаційного суспільства та набули загрозливого характеру. Сьогодні спостерігається втрата достовірності людського буття, посилення відчуженості й абсурдності, які приносять новітні технології, засоби масової комунікації. Духовна переорієнтація суспільства не може бути забезпечена шляхом реклами чи пропаганди нових ідей. Моральність – це ціннісна категорія; в основі моралі – усталені ціннісні судження, світогляд, ідеї. Відтак моральне оздоровлення суспільства – це творчість, втілена у культурному просторі певних ідей.

Філософія, мораль і право як ціннісні форми свідомості існують у формі нормативного змісту й активно впливають на людей як регулятори їх поведінки. завжди виступають у найтіснішій взаємодії і протидії. Така взаємодія і протидія об'єктивно обумовлена, позаяк генезис і реальне буття філософії, права і моралі визначаються єдиними сферами суспільних відносин, у яких розгортаються складні і часом суперечливі зв'язки окреслених соціальних регуляторів. Філософія і мораль, на відміну від права, яке виникає у відношеннях власності і політики, охоплюють всі сфери міжлюдських відношень.

Реформування політико-правової системи в Україні, яке ведеться останнім часом досить активно, також не сприяє національній єдності. І справа не тільки в юридичній недосконалості правових новел, а і в тому, що вони не мають надійної, моральної основи. Її взагалі не може бути, адже суспільство перебуває у стані війни, перманентній духовній та моральній кризі. І право, незалежно від досконалості юридичної технології як на рівні законодавчої діяльності, так і на рівні правозастосування, не може не мати кон'юктурного характеру [1].

Це об'єктивно розділяє суспільство. Але криза системи не може тривати нескінченно. Вона повинна рано чи пізно або призвести до руйнування системи, або перейти у фазу санації. Історичний досвід засвідчує, що досить швидко змінити соціально-політичний устрій, соціально-правові й моральні переконання значних мас людей дуже важко. Оскільки криза у своїй основі є духовною, то тільки філософсько-моральне оздоровлення суспільства може призвести до оздоровлення політичного, економічного і соціального, до подолання інших кризових явищ й утвердження правопорядку.

Криза, яку сьогодні переживає українське суспільство, основу якої складає втрата відчуття перспективи та сенсожиттєвої орієнтації, є водночас й кризою філософсько-правосвідомості. Право регулює найважливіші соціальні відносини. Але які з них в умовах духовної дезорієнтації можна визнати найважливішими? І яка їх форма є найбільш оптимальною? Саме в цьому джерело виникнення колізій між правом і мораллю. Самі по собі національні правові норми відповідають найвищим стандартам законодавчої технології. Але законодавець виконує певні соціальні завдання, які визначаються ціннісними, насамперед моральними орієнтирами. В умовах моральної і сенсожиттєвої дезорієнтації та прагнення використати право в особистих егоїстичних (а отже, аморальних) інтересах найдосконаліша з точки зору юридичної техніки правова норма втрачає свій потенціал регулятора соціальних відносин [2, с. 236].

Сучасне становище є таким, що інформаційні потоки не сприяють збереженню цінностей культури, а сприяють їх виснаженню і нівелюванню. Основна проблема полягає в тому, що комунікація стала несправжньою, принципи діалогізму втратили свою морально-етичну суть. Моральні колізії інформаційного суспільства, його ціннісні засади входять в конфлікт з традиційними моральними цінностями. Інваріантними ціннісними установками інформаційного суспільства дослідники називають такі: високий рівень індивідуальної і соціальної мобільності; ціннісний релятивізм; розпад ієрархічних структур в політиці і моралі; переведення дескриптивної інформації в технологічну; зведення комунікації до безособової трансляції готової інформації [1, с. 52].

Враховуючи системність інформаційної глобалізації, насущною є проблема визначення філософських детермінант суспільного розвитку, обґрунтування філософсько-правової моделі диджиталізованого суспільства, напрацювання методологічних засад формування неопарадигми державної інформаційної політики, а також осмислення загроз інформаційному суспільству, зокрема гібридних війн. Тому від глибини та адекватності філософсько-правового осмислення феномену нової моделі суспільства, визначення важливості цього питання в системі національних правових пріоритетів залежатиме майбутнє української держави в постмодерністській цивілізації.

Отже, розвиток сучасного соціально-філософського знання розгортається у площині все більшого усвідомлення ролі філософсько-правових засад розвитку інформаційно-комунікативного суспільства.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ліпкан В. А., Сопілко І. М., Кір'ян В. О. Правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні: [моногр.] / за заг. ред. В. А. Ліпкана. Київ: ФОП О. С. Ліпкан, 2015. 664 с.
2. Сідак Л. М. Роль еліти в подоланні духовної кризи суспільства. *Суперечності взаємодії моралі і права в сучасному суспільстві* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 23 травня 2020 р. / НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. С.235–239.